

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Etüt Saatlerinde ve Boş Zaman Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar (Elazığ İli Örneği)

The Problems Faced in Study Periods and in Leisure-Time Activities at Regional Boarding Primary Education Schools: A Case Study of Elazığ

İbrahim Yaşar KAZU* & Zehra AŞKIN**

Özet

Bu araştırmanın amacı; Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının etüt saatlerinde ve boş zaman etkinliklerinde yaşanan sorunları ortaya koymak ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmanın evrenini Elazığ'daki Yatılı İlköğretim Bölge Okulları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme anketi uygulanmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Anket maddelerinin yorumlanma aşamasından sonra elde edilen bulgular; bu okulların fiziksel açıdan yeterli olmadıklarını, özellikle etüt ve hobi odalarının yetersiz olduğunu, bu odaların yeniden yapılandırılması gerektiğini, Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında nöbet tutan öğretmenlerin nöbetle ilgili sorunlarının giderilmesi gerektiğini göstermektedir. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının ülke içinde yaygın olduğu, sayılarının bölgelere göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın amacı Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının sorunlarının belirlenmesine ve sorunlarının çözümüne katkıda bulunmaktır.

Anahtar sözcükler: Yatılı İlköğretim Bölge Okulları, etüt saatleri, boş zaman etkinlikleri.

Abstract

The purpose of this study is to present the problems faced at study periods and leisure-time activities at the Regional Boarding Primary Education Schools and propose solutions to these problems. The population of the study is the Regional Boarding Primary Education Schools (YİBOs) in Elazığ. As the data gathering instrument, a half-structured questionnaire has been administered to the teachers. Data gathered from meetings have been analyzed and interpreted using context analysis. The assembled finding, following the interpretation of the questionnaire items, indicates that these schools are physically inadequate, the study and hobby rooms are particularly unsatisfactory and these rooms need to be reconstructed. Problems regarding the shift system of the supervisor teachers also need to be resolved. It is apparent that the Regional Boarding Primary Education Schools are common in the country and their number varies from one district to another. The aim of this study is to aid the determination of and solutions to, the problems at Regional Boarding Primary Education Schools.

Keywords: Regional Boarding Primary Education Schools (YİBOs), study periods, leisure-time activities.

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, iykazu@firat.edu.tr

** Öğretmen, Cumhuriyet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, zehraada@hotmail.com

Giriş

Anne babanın desteği, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi için son derece önemlidir. Günün 24 saati içerisindeki okul saatlerinin oranı göz önüne alınırsa, çocuğun yaşamının dörtte üçünü bu dönemde aile içerisinde geçirdiği gerçeği ortaya çıkar. Bu durum, okul yıllarında çocuk ile aile etkileşiminin önemini göstermektedir (Çelenk, 2003: 2). Ancak Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nda (YİBO) çocuklar, eğitimlerine ailelerinin yanında devam edemedikleri için okul dışındaki zamanlarını arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle geçirmeye devam etmektedirler. Bu da YİBO'larda çocukların sosyal ve psikolojik gelişimlerinde okulun rolünün diğer okullara oranla daha fazla önem kazanmasına neden olmaktadır. YİBO'larda eğitim 7 gün ve 24 saat devam ederken, diğer okullarda bu süre 6-8 saatle sınırlı kalmaktadır. YİBO'larda okuyan öğrenciler; öğretmenlerine her zaman ulaşabilmekte, arkadaşlarıyla birlikte ve ortak zaman aralığında çalışabilmektedir. Sabah-akşam etüt saatleri sayesinde ödevleri için daha fazla zaman ayırabilmekte ve eğitim programları dışındaki etkinliklere katılarak boş zamanlarını verimli kullanabilmektedir (İnal, 2009; MEB, 2008). Bütün bu süreçlerde YİBO'larda çalışan öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. YİBO'larda nöbet tutan öğretmenlere belletici öğretmen denilmektedir. Belletici öğretmenler okuldaki eğitim-öğretim görevlerinin yanı sıra, nöbet görevlerini de yerine getirmekle sorumludur. YİBO'larda görevli belletici öğretmenler, öğrenciye milli eğitimin genel ve özel hedeflerinin kazandırılmasının yanı sıra; ailesini haftada bir ya da iki haftada bir gören öğrencilere kendi davranışlarını ve hayata bakış açılarını da aktaran bir model olma özelliği taşımaktadır. YİBO'larda okuyan öğrencilerin, geleceğe umutla bakabilen, kendisini disiplin altına alabilen ve bağımsız çalışma alışkanlığı kazanmış bireyler olarak yetişmesi hedeflenmektedir.

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Kuruluş Amacı

YİBO'larda öğrencilere; eğitim öğretimin yanı sıra eğitimleri boyunca barınma, yeme, içme vs. imkânları da sağlanmaktadır. YİBO'larda öğrenim gören 6 ile 14 yaş arasındaki öğrenciler, devlet denetimi ve gözetimi altında eğitimde fırsat eşitliğinden faydalanmakta bununla birlikte buldukları yörenin gelişimine katkıda bulunmaktadır. 1997-1998 öğretim yılında sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasının başlatılması ile bu okullar daha da önem kazanmış ve bu okulların sayılarının hızla artırılarak yaygınlaştırılması yoluna gidilmiştir (Bostancı, 2005: 57; Filiz ve Özçalıkuşu, 2001: 2; Işıkoğlu, 2007: 7; MEB, 2008: 10; Şenol ve Yıldız, 2009: 3). Bu okullarda, küçük yaşlardan

itibaren sorumluluk, alan, boş zamanlarını iyi değerlendiren ve kültürel değerlere önem veren bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. YİBO'lar, nüfusu dağınık olan yerleri öğretmene ve okula kavuşturarak eğitimin kırsal bölgelere de ulaşmasını sağlamaktadır. Öğrencilerin; kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle milli kültürü benimsemelerine yardımcı olmaktadır. İkinci kademesi bulunmayan ilköğretim okullarında beşinci sınıfı tamamlayan öğrencilerin ilköğretimi tamamlayabilmelerini sağlamaktadır. Böylece öğrencilerin kesintisiz olarak eğitim alabilmelerini hedeflemektedir (Bostancı, 2005: 63; MEB, 2008: 22). Fiziksel anlamda daha yeterli olması beklenen bu okullarda, kırsal bölgelerde eğitimlerini devam ettiren öğrencilere öğrenim görme imkânı sağlanmaktadır.

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Boş Zaman Etkinlikleri

YİBO'larda boş zaman etkinlikleri, öğrencilerin okuldaki eğitim yaşantılarından sonra rahatlamalarını sağlayacak ve bedensel gelişimlerine katkıda bulunacak etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. YİBO'larda boş zaman etkinliklerinde dikkat edilmesi gereken hususlar ve boş zaman etkinliklerinde bulunması gereken nitelikler aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir (Acar, 2008: 70; İnal, 2009: 50; MEB, 2008: 100):

Öğrencilerin, öğrenme zamanları dışında vakit geçirebilmeleri için uygun sahalarda ve etkinlik seçenekleri bulunur.

Öğrenciler; her gün kendilerine özel, yeterli ve uygun boş zamana sahiptirler.

Okul yönetimi; öğrencilere yıl boyunca, okulda, okul dışında ve ders dışı zamanlarda memnuniyeti sağlayacak ölçüde etkinlik seçenekleri sunar.

Öğrencilerin ders dışında spor, eğlence, dinlenme ve hobi imkânlarına problemsiz ulaşabilmeleri sağlanır.

Resmî tatillerde ya da izin günlerinde eve gidemeyip okulda kalan öğrenciler için boş zamanlarını değerlendirici etkinlikler düzenlenir.

YİBO'larda, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri etkinlik alanlarının bulunması beklenmektedir. Belletici öğretmenler ve okul idaresi ise bu etkinlik alanlarının verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamakla görevlidirler. Ayrıca öğrencilerin boş zaman etkinliklerini değerlendirme biçimleri ve bu konuda yapılan etkinlikler; öğrencilerin akademik başarıları ve öğrenci disiplin sorunlarını en aza indirmek konusunda olumlu rol oynamaktadır. Boş zaman etkinlikleri, özellikle YİBO binalarının etkinlikler için yeterli olmasıyla amacına ulaşabilir. Etkinlikler için oyun alanlarının ve hobi odalarının bulunması gerekmektedir. Diğer okullarla kıyaslandığında fiziki anlamda YİBO'larda yatakhane, banyo, yemekhane, revir gibi bölümler bulunmaktadır. Fakat yapılan birçok

araştırmadan elde edilen bulgular, YİBO'ların mevcut fiziksel koşullar açısından iyi durumda olmadıklarını ve mevcut fiziksel yapının geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir (Arı, 2002; Bostancı, 2005: 126; Damğa, 2008; Eraslan, 2006; Işıkoğlu, 2007; MEB, 2007). Özellikle öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri için gerekli olan spor salonları, çok amaçlı salonlar, etüt ve hobi odaları bulunmamaktadır (Acar, 2008: 60; Işıkoğlu, 2007: 91).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Elazığ ilinde bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki olanakları, etüt saatleri ve boş zaman etkinliklerinde yaşanan sorunları belirlemektir. Bu araştırma doğrultusunda katılımcıların;

Binanın donanımı, araç-gereç yeterliliği, bahçe, hobi odaları, oyun alanları, çalışma grupları,

Boş zaman etkinliklerinin kapsamı, etütlerde öğrenci disiplininin sağlanması, boş zaman etkinliklerinde öğrenci disiplininin sağlanması, öğretmenlerin nöbet sonrası ders hazırlığı, psikolojik danışma hizmetleri, öğrenci etkileşimleri, grup çalışmaları, çalışma alanları, öğretmen-yönetici-öğrenci etkileşimi vb. başlıklar doğrultusunda düşünmeleri sağlanmıştır.

Yöntem

Evren-Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini Elazığ'daki YİBO'lar oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan 160 öğretmenin 98'ine (%61,25) ulaşılmıştır. Araştırma kapsamına alınan Elazığ'daki YİBO'lardaki öğretmenlere ait kişisel bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunu %67 ile erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcıların %33'ünü ise bayan öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir. Yaşların dağılımına bakıldığında zaman 26-30 yaş arasındaki öğretmenlerin sayısının fazla olduğu ve %37,75'lik bir oranla çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Yine 21-25 yaş aralığındaki öğretmenlerin (%15,31) sayısı da dikkat çekicidir. Bu yaş aralığındaki öğretmen sayısının fazla olması yeni atanan öğretmenlerin bu okullarda görev aldığına işaret etmektedir. Kıdem yılı 1 yıl ve daha az olan öğretmenler araştırma grubunun %8,16'sını oluşturmaktadır. Kıdem yılı 1-5 yıl olan grup ise araştırmanın %38,78'ini ve kıdem yılı 6-10 yıl olan öğretmenler ise araştırmanın %24,49'unu temsil etmektedir. Kıdem yılları incelendiğinde zaman da YİBO'larda ilk atama yoluyla gelen öğretmenlerin çoğunlukta olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1

Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	32	32,65
	Erkek	66	67,35
Yaş	21-25	15	15,31
	26-30	37	37,75
	31-35	16	16,32
	36-40	13	13,27
	41 yaş ve üstü	17	17,35
Kıdem	1 yıldan az	8	8,16
	1-5	38	38,78
	6-10	24	24,49
	11-15	13	13,27
	16-20	9	9,18
	21 yıl ve üstü	6	6,12

Verilerin Toplanması

Araştırma için katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu tekniğin sağladığı esneklikten yararlanılarak; sorunlar kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmış, katılımcıların bu sorunlar etrafında düşünceleri ve sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Daha sonra belirlenen iki ana sorun başlığı doğrultusunda, katılımcıların görüşleri şekillenmiştir. Başlıklar etrafında düşünen katılımcıların belirlediği sorunlar araştırmanın temelini oluşturmuştur. Öğretmenlerin görüş belirttikleri sorunlar her madde için birebir gruplandırılmıştır. Gruplandırılan sorunlarda, katılımcıların belirtmiş oldukları benzer sorunlar için frekans, yüzdeler belirlenmiş ve maddeler anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın temel veri kaynağını katılımcıların en çok üzerinde durdukları sorunlar oluşturmuş ve araştırmada ortaya çıkan sorunlar için çözüm önerileri bu doğrultuda geliştirilmiştir.

Verilerin Analiz Edilmesi ve Yorumlanması

Verilerin analiz edilme ve yorumlanma aşamasında aşağıdaki altı başlıktan yararlanılmıştır.

Aşama 1 (Adlandırma Aşaması): Öncelikle literatür taraması yapılarak YİBO'larda karşılaşılan temel sorunlar belirlenmiştir. Sorunlar ilk olarak rastgele maddelendirilmiştir. Ankette yer alan sorunlar birebir incelenerek kendi içlerinde gruplama işlemine tabi tutulmuştur.

Aşama 2 (Tasnif Etme Aşaması): Anketlere yazılan sorunlar, parçalara ayrılmıştır. Daha sonra benzerlik ve farklılıklarına göre analiz edilmiştir. Bu amaçla öğretmenlerin yaşadıkları sorunlarla ilgili verdikleri cevaplar tek tek okunup gözden geçirilmiştir.

Aşama 3 (Yeniden Organize Etme ve Derleme Aşaması): Yeniden düzenleme aşamasında kağıtlar tekrar okunmuş ve sorun belirtilmeyen üç form araştırma kapsamından çıkarılarak formlar tekrar gözden geçirilmiştir.

Aşama 4 (Kategori Geliştirme Aşaması): Bu aşamada elde edilen bilgiler, sorunların benzerliklerine göre iki kavramsal başlık etrafında gruplanmıştır. Genel olarak pansiyon ve okulun fiziki durumundan kaynaklanan sorunlar 11, etüt saatinin uygulanmasında ve boş zaman etkinliklerinde karşılaşılan sorunlar ise 13 başlık altında incelenmiştir.

Aşama 5: Geçerlilik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2006). Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir ve veriler arasında anlamlı, birbiriyle tutarlı bölümler ortak iki kavramsal kategori altında toplanmıştır.

Aşama 6 (Nicel Veri Analizi İçin Frekans Dağılımının Yapılması ve Yüzdelerin Hesaplanması): Araştırma bulgularını nicel olarak yorumlayabilmek ve değerlendirebilmek amacıyla, verilerin frekansları (f) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmadan elde edilen kategoriler “Pansiyon ve Okulun Fiziki Durumundan Kaynaklanan Sorunlar” ve “Etüt Saatleri ve Boş Zaman Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar” olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

1. Pansiyon ve Okulun Fiziki Durumundan Kaynaklanan Sorunlar

YİBO’larda, pansiyon ve okulun fiziki konumu eğitim-öğretimin aksamaması için son derece önemlidir. Boş zaman etkinliklerinin verimliliği için, bahçenin yeterli büyüklükte olması ve oyun alanlarının çeşitli olması gerekmektedir. Etüt saatleri ve boş zaman etkinliklerinde binanın fiziki durumundan kaynaklanan sorunlar öğretmen görüşleri doğrultusunda Tablo 2’de yer alan 11 başlıkta incelenmiştir:

Tablo 2

Pansiyon ve Okulun Fiziki Durumundan Kaynaklanan Sorunlar

Sorunlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Oyun alanlarının yetersizliği	67	31,16
Pansiyonun etkinlikleri sınırlandırması	40	18,60
Hobi odalarının yetersizliği	38	17,67
Bahçenin büyük ve dağınık olmasından kaynaklanan öğrenci kontrol sorunu	20	9,30
Teknoloji ve bilgisayar odalarının yetersizliği	17	7,91
Aynı binada yemekhane, yatakhane ve dersliklerin bulunması	9	4,19
Öğretmen lojmanının olmaması	7	3,26
Temizlikle ilgili sorunların yaşanması	7	3,26
Çalışma gruplarının oluşturulamaması	4	1,86
Çok amaçlı salon bulunmaması	4	1,86
Kütüphanenin yetersizliği	2	0,93
Toplam	215	100

Araştırmaya katılan 98 öğretmen tarafından pansiyon ve okulun fiziki durumundan kaynaklanan 215 sorun belirtilmiştir. Öğretmenlerin pansiyon ve okulun fiziki durumundan kaynaklanan sorunlara verdikleri cevaplar 11 başlık altında toplanmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%31,16) öğrenci oyun alanlarının ve hobi odalarının yetersizliğini (%17,67) fiziki durumdan kaynaklanan sorunlar olarak belirtmiştir. Ayrıca pansiyon binalarının YİBO’lardaki etkinlikleri sınırlandırdığı (%18,60) düşünülmektedir. Oluşturulan etkinlik

alanları öğrenci mevcudunu karşılayamamaktadır. Bu nedenle binaların etkinlikler için yeterli büyüklükte olmadığı düşünülmektedir. Bahçenin büyük ve dağınık olmasından kaynaklanan öğrenci kontrol sorunu, belirtilen sorunların %9,3’üdür. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Okulumuzun fiziki koşulları oldukça yetersiz, özellikle öğrencilerimizin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri hiç bir alternatif yok. (Ö: 65)”

“Oyun alanlarına ve geniş bir bahçeye sahip olmasına rağmen okulumuz YİBO binası olarak inşa

edilmediği için etkinlikler amacına ulaşmamaktadır. (Ö: 36)”

“Kapalı spor salonumuz yok. Özellikle kış mevsiminde öğrencilerin yapabilecekleri etkinlikler çok sınırlı kalıyor ve bu yüzden boş zaman etkinlikleri yapılamıyor. Ayrıca bu nedenlerden dolayı öğrencilerde disiplin problemleri ortaya çıkıyor. (Ö: 48)”

Öğretmenler tarafından temizlikle ilgili sorunların yaşandığı da (%3,26) belirtilmiştir. Teknoloji ve bilgisayar odalarının yetersizliği sorunların %7,91’ini ve çok amaçlı salonun bulunmaması %1,86’sını oluşturmaktadır. Öğretmen lojmanının bulunmaması da (%3,26) sorun olarak belirtilmiştir. Bir grup öğretmen fiziksel olanakların yetersizliğini şu şekilde açıklamıştır:

“Hobi odalarımız öğrenci sayısını karşılayamadığından açık tutulmuyor ve hobi etkinlikleri yapılamıyor. (Ö:43)”

“Çocukların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri bir etkinlik alanı okulumuzda bulunmamaktadır. Spor salonu, bilgisayar salonu vb. etkinlik alanları öğrenci sayısını karşılayamadığı için kullanılamamaktadır. Bu yüzden öğrenciler boş vakitlerini boşa harcayarak çevrelerine de zarar vermektedirler. (Ö:23)”

Tablo 3

Etüt Saatleri ve Boş Zaman Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar

Sorunlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğretmenlerin fiziksel ve psikolojik yorgunluğu	56	16,87
Öğrencilerinin motivasyon eksikliği	44	13,25
Öğrenci disiplin sorunları	36	10,84
Öğretmen azlığı	36	10,84
Yemekhanenin çok amaçlı olarak kullanılması	30	9,04
Sportif ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği	26	7,83
Boş zaman ve etüt etkinlik planlarını uygulamadaki yetersizlik	23	6,93
Ders materyallerinin eksik olması	22	6,63
Çalışma ortamının kalabalık olması	21	6,33
Oyunla ilgili malzemelerin yetersizliği	17	5,12
Farklı becerilerle ilgilenen öğrencilerin aynı ortamı paylaşması	10	3,01
Okul aile işbirliğinde velilerle iletişim sorunu	8	2,41
Hobi etkinliklerinin yetersizliği	3	0,90
Toplam	332	100

Araştırmaya katılan öğretmenler tarafından etüt saatleri ve boş zaman etkinliklerinde karşılaşılan sorunlar için toplam 332 sorun belirtilmiştir. Etüt saatleri ve boş zaman etkinliklerinde yaşanan sorunlar 13 maddeden oluşmaktadır. Bu kategorideki sorunlardan büyük çoğunluğunu (%16,87) öğretmenlerin fiziksel ve psikolojik yorgunluğu

Boş zaman etkinliklerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak etkinlik alanlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Yatakhane, yemekhane, etüt salonları, hobi odaları gibi birimlerin aynı binada toplanması sorun olarak belirtilmiştir. Grupların farklı etkinlikleri aynı alanda uygulaması, öğrenci disiplininin sağlanması konusunda sorunlar yaşandığını düşündürmektedir. Bu bulgular; YİBO’ların fiziki anlamda yetersiz olduğuna işaret etmektedir. Sorun başlıklarına dayalı olarak birçok YİBO binasının, yatılı okulların ihtiyaçları düşünülmeden yapıldığı ve özellikle oyun alanlarının dikkate alınmadığı düşünülmektedir.

2. Etüt Saatleri ve Boş Zaman Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar

YİBO’larda etüt saatleri, öğrencilerin verimli çalışmalarını sağlamak için düzenlenmiştir. Bu yüzden etüt saatlerinde öğrenci disiplininin sağlanması, grup çalışmaları ve çalışma alanlarının uygun biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Boş zaman etkinliklerinde ise öğrenci disiplininin sağlanması ve etkinliklerin çeşitliliğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ancak belleci öğretmenlerin ders sonrasındaki yorgunluktan dolayı öğrencilerle yeteri kadar ilgilenememeleri, öğrenci ihtiyaçlarının karşılanamaması, etüt saatleri ve boş zaman etkinliklerinde karşılaşılan sorunlardandır ve bu sorunlar öğretmen görüşleri doğrultusunda Tablo 3’teki 13 başlık altında incelenmiştir.

oluşturmaktadır. Nöbetlerin yorucu olduğuna dair bazı katılımcı görüşleri:

“Öğretmenlerin, hem tüm gün derse girmeleri hem de ders dışında tüm öğrencilerin yemek, etüt, kalkış ve yatış saatleri vb. ihtiyaçlarını sağlamaları çok yorucu olmaktadır. Bunların yanı sıra öğrencilerin kişisel

ihtiyaçları ve sıkıntıları YİBO'lardaki belletici öğretmen ihtiyacını artırmaktadır. (Ö: 12)”

“Nöbet görevi olan belletici öğretmenin bir sonraki gün okuldaki derslere de girmek zorunda kalması öğretmenin görevini bir kat daha zorlaştırmaktadır. (Ö:34)”

Öğretmenlerin yorgunluğu, etkinliklerin istenen düzeyde gerçekleşmesini engellemektedir. YİBO'larda görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik yaşadıkları ve mesleki anlamda yetersizlik hissettikleri düşünülmektedir. Öğrencilerin motivasyon eksikliği (%13,25) ve etkinliklerin amacına ulaşamamasına neden olan öğrenci disiplin sorunları (%10,84) öğrencilerin çalışmasını engelleyebilir. Öğretmenler, sorunların %6,33'ünde çalışma ortamını kalabalık olarak belirtmiştir. Yemekhanelerin çok amaçlı olarak kullanılması da (%9,04) sorun olarak ifade edilmiştir. Konuyla ilgili bazı katılımcı görüşleri:

“Etüt saatlerinde bütün öğrencilerin yemekhanede ders çalışmak zorunda kalmaları gürültüye neden olmaktadır. (Ö:64)”

Ders materyallerinin eksik olması (%6,63), etkinliklerde yeterli araç gerecin bulunmaması etkinliklerin başarıya ulaşmasını engelleyebilir. Farklı becerilerle ilgilenen öğrencilerin aynı ortamı paylaşması %3,01'dir. Konuyla ilgili Ö15 görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

“Öğrenci grupları arasında olumsuz davranışlar (şikayet, kıskanma, vb.) oluşmaktadır. (Ö: 15)”

Sportif ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği (%7,83), boş zaman ve etüt etkinlik planlarını uygulamadaki yetersizlik (%6,93), oyunlarla ilgili malzemelerin yetersizliği (%5,12) etkinliklerin amacına ulaşmasını engelleyen nedenler arasında görülmektedir. Öğrencilerin zamanlarını verimli kullanmaları ve fiziksel gelişimleri boş zaman etkinliklerinin sağlanmasıyla mümkün olabilir. Sportif ve kültürel faaliyetler, öğrencilerin fiziksel ve kişisel gelişimleri için de son derece önemlidir. Bu nedenle faaliyetlerin çeşitliliğinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Hobi etkinliklerinin yetersizliği (%0,9) boş zaman etkinliklerinde öğrencilerin ilgi alanları konusunda yetersiz olduklarına işaret etmektedir. Hobi odalarının olmaması ve hobi etkinliklerinin yetersizliği öğrencilerin ilgi alanlarına göre çalışabilmelerini engellemektedir.

Öğretmenler tarafından, belletici öğretmenlerin ve psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenlerinin sayıca yetersiz (%10,84) olduğu ifade edilmiştir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yetersiz olması ise öğrencilerin sorunlarıyla yeterince ilgilenilmediğini düşündürmektedir. Öğretmenlerden Ö7'nin görüşleri aşağıdaki alıntıda sunulmuştur:

“Belletici öğretmen sayılarının yetersizliği, sınıfların ve diğer birimlerin kontrolünü güçleştirmektedir. (Ö: 7)”

“Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yeterli değil, okuldaki rehber öğretmenimiz çalışma şartlarından dolayı sürekli olarak öğrencilerin yanında bulunamamaktadır. Özellikle akşamları da rehberlik hizmetlerine gereksinim vardır. (Ö: 53).

Araştırma bulguları; fiziki anlamdaki yetersizlikler yüzünden öğrencilerin birarada olduğuna ve öğretmenlerin bu nedenle sorun yaşadıklarına işaret etmektedir. Belletici öğretmenlerin, psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenlerinin sayılarının az olduğu ifade edilmekte ve öğretmenlerin nöbetlerde yorulduğu görülmektedir. Etüt saatleri ve boş zaman etkinliklerinde karşılaşılan sorunlar incelendiğinde YİBO'ların amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için gerekli fiziksel olanakların sağlanamadığı düşünülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

YİBO'lar kırsal bölgelerdeki ilköğretim öğrencilerinin eğitim gördükleri yatılı okullardır. Bu okullarda eğitim gören öğrenciler ailelerinden ayrı, öğretmenleriyle ve akranlarıyla zaman geçirmektedir. Ancak ailelerinden uzakta olmaları demek aile desteğinin sağlanmaması anlamına gelmektedir. YİBO'larda eğitim alan öğrencilerin ise aile destekleri son derece düşük seviyelerde kalmaktadır (Şenol ve Yıldız, 2009: 17). Bu okullarda ailenin rolünü öğretmenler üstlenmektedir. Ancak; anne babanın rolünün bir kısmını öğretmenler üstlenmediği takdirde, eğitim ve öğretimden istenen başarıyı elde edebilmek neredeyse imkânsızdır. Çolakoğlu (2007) tarafından yapılan araştırmada, eğitimin verimi açısından Köy-Kent projeleriyle yatılı bölge okulu sistemi uygulamasının başarı şansının artabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Okul aile işbirliğinin sağlanabilmesi için ailelerin okula zamanında ve rahatlıkla ulaşabilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin birçoğu özellikle kış mevsimindeki olumsuz iklim şartlarından dolayı hafta sonları evlerine gidememektedir. Köy-kent ilişkisi, yollarla bağlantı kurularak güçlendirilebilir ve öğrencilerin hafta sonlarında aileleriyle zaman geçirmeleri sağlanabilir.

YİBO'larda belletici olarak görev yapan öğretmenler, okulda derse girmelerinin yanı sıra okul sonrasında etüt saatleri ve boş zaman etkinliklerinin başarılı bir şekilde yürütülmesinden de sorumludurlar. Ancak, YİBO'larda nöbetlerde sadece öğretmenlerin bulunması çok önemli bir sorunu da ortaya koymaktadır (Acar, 2008). Araştırmaya katılan öğretmenler etüt ve boş zaman etkinliklerinde nöbet sonrasında derse girmek zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin ders ve nöbet görevlerini birlikte yürütmeleri nedeniyle nöbetlerde daha çok

yoruldukları ve öğrencilerle yeterince ilgilenemedikleri düşünülmektedir. YİBO'larda görevli öğretmenlerin öğrencilerle ilgilenememesi, oryantasyon eksikliği, okul etkinliklerinin azlığı, caydırıcı kuralların olmaması disiplin sorunlarını artıran nedenlerdendir (Özmen ve Tonbul, 2010: 3). Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasını ise genç öğretmenler oluşturmaktadır. Göreve yeni başlayan öğretmenlerin oryantasyon eksikliği de disiplin sorunlarıyla baş edememelerine neden olabilir (Dağlı ve Gündüz, 2008:14).

YİBO'larda fiziki mekanların olanakları diğer okullara oranla daha fazla önem kazanmaktadır. Boş zaman etkinliklerinin yetersiz oluşu öğrencilerin sosyal, kültürel ve zihinsel gelişimlerini olduğu kadar bedensel gelişimlerini de olumsuz etkilemektedir. Çolak'ın (2007) araştırma sonuçlarında; yaş gruplarına göre, yatılı olmayan öğrencilerin vücut kompozisyonu değerlerinin yatılı olan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularında öğrencilerin fiziksel gelişimini de destekleyici rol oynayan, spor salonlarının yetersiz olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerine göre; okullarında belirli gün ve haftalar dışında sosyal etkinliklere çok az yer verilmekte, bu tür etkinliklerin düzenlenmesinde okulun alt yapı olanakları belirli bir engel oluşturmaktadır (İnal, 2009). Öğretmenlere göre bu durum, öğrencilerin davranışlarına yansımakta, enerjilerini harcayamayan ve sıkılan öğrenciler istenmeyen davranışlar sergilemektedirler. Filiz ve Özçalıkşu'nun (2001) yaptıkları araştırmaya göre YİBO'lardaki öğrencilerin boş zamanları değerlendirme ve spor alışkanlıklarının istenilen seviyede olmadığı, sportif etkinliklere genelde pasif olarak faaliyetlere katıldıkları ortaya çıkmıştır. Tiyatro, yarışma, gezi vb. etkinlikler düzenlenerek öğrencilerin bakış açıları zenginleştirilebilir. Böylece öğrencilere gerçek yaşama dair olumlu yaşantılar kazandırılıp öğrencilerin ideal benlikleri buna uydurulmaya çalışılmalıdır. Öğrencilere, en azından ayda bir espri içeren film ya da tiyatrolar izlettirilmelidir (Kahraman, 2009).

Eğitimle ilgili verilecek kararlar ve alınacak önlemler, bu kararların ve önlemlerin uygulanacağı yer ve koşulların önceden incelenmesini ve çözümlenmesini gerektirir. Bu yüzden ihtiyaçların neler olduğunu doğru bir şekilde tespit ve analiz edebilmek, uygulamadaki aksaklıkları, sorunları ortaya çıkarmak ve bunları gidermek için önlemler almak çok büyük önem taşımaktadır (Recepoğlu, 2009). YİBO'ların ülke içinde yaygın olduğu ve ülkenin fiziksel koşulları değerlendirildiğinde gerekli olduğu görülmektedir. Bu araştırmada; YİBO'lardaki sorunların belirlenmesi ve YİBO'larda gerekli düzenlemelerin yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Belirtilen ve açıklanan sorunlara yönelik öneriler şöyle sıralanabilir:

YİBO'larda yeni başlayan öğretmenlerin çalıştığı görülmüştür. Nöbet görevi ile ilgili sorunları çözmek

amacı ile bu konuda eğitim almış, tecrübeli öğretmenlerin seçilerek bu okullarda görev almaları sağlanmalıdır.

Öğrencilerin zihinsel gelişimlerini ve boş zamanlarını verimli geçirmeleri amacıyla YİBO binalarında hobi odaları hazırlanmalıdır.

YİBO'larda görev yapacak öğretmenlerin nitelikleri belirlenmelidir. Öğrencilerle iyi iletişim kurabilen, sanatsal beceriler konusunda en az bir yeteneği olan öğretmenler tercih edilebilir. Bu gibi koşulların tespiti için YİBO'da çalışacak öğretmenler özel bir sınavdan geçirilmelidir.

Yeni yapılacak YİBO binalarında; etüt salonları, kapalı spor salonları ve hobi odaları göz ardı edilmemelidir.

YİBO'larda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri için görevli öğretmenlerin çalışması sağlanmalıdır.

Öğretmen adayları, lisans eğitimlerinde (hizmet öncesi eğitim) YİBO'larda da uygulamalı eğitim almalıdırlar.

Kaynakça

- Acar, H. (2008). *Samsun ili yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO) öğrencilerinin spor yapma alışkanlıkları ve şiddete uğrama durumlarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Arı, A. (2002). Normal, taşınmalı ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, (153-154). www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ari.html, 11/12/2010 tarihinde indirildi.
- Bostan, F. (2005). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında toplam kalite yönetimi uygulamasının değerlendirilmesi, Tunceli-Elazığ illerinde araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu, okul aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2 (2), 28-34.
- Çolak, M. (2007). Yatılı olan ve yatılı olmayan öğrencilerin vücut kompozisyonlarının değerlendirilmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 183-194.
- Çolakoğlu, E. (2007). Kırsal kalkınma problemine bir çözüm arayışı olarak köy- kent projesi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (6), 187-202.
- Dağlı, A. ve H. Gündüz. (2008). Yatılı ilköğretim bölge okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri (Diyarbakır ili örneği). *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 12-35.

- Damğa, S. (2007). *YİBO ve taşımali ilköğretim okullarında yeni ilköğretim programının uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Filiz, K. ve Özçalıkuşu, O. (2001). Hatay ili yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zaman alışkanlıkları. *Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 82-87.
- Işıkoğlu, Y. E. (2007). *Hakkâri ilinde bulunan yatılı ilköğretim bölge okullarının olanakları ve sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İnal, U. (2009). *Adana il sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahraman, H. (2009). *Yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO) ve normal okullara devam eden ergenlerde mizah duygusu ile benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- MEB. (2008). YİBO Yönetici kılavuz kitabı, yatılı ilköğretim bölge okulları yönetici kılavuz kitabı <http://egitimmezuat.com/.../yatili-ilkogretim-bolge-okullari-yonetc-i-kilavuzu>. 10/12/2010 tarihinde indirildi.
- Özmen, F. ve Tonbul, T. (2010) . Yatılı ilköğretim bölge okulları (YİBO) sınıflarında disiplin sorunları ve baş etme yolları (Elazığ ili örneği). 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, Elazığ, 775-779.
- Recepoğlu, E. (2009) . Taşımali ilköğretim uygulaması ve karşılaşılan sorunlar: Kastamonu ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (2), 427-444.
- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2009). Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenci-öğretmen ve aile etkileşimi-Diyarbakır-Erzurum örneği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), 359-376.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.